

HIỆU QUẢ CỦA VIỆC NHẬN XÉT - GÓP Ý BẢN DỊCH CHO SINH VIÊN TRONG MÔN BIÊN DỊCH

Ngày nhận bài: 28/01/2016
Ngày nhận lại: 22/02/2016
Ngày duyệt đăng: 26/02/2016

Phạm Vũ Phi Hồ¹

TÓM TẮT

Môn Biên dịch là một trong những môn học bắt buộc trong chuyên ngành Ngôn ngữ Anh. Tuy nhiên, phương pháp giảng dạy môn này được thực hiện theo kinh nghiệm giảng dạy của từng Giảng viên (GV) hơn là có phương pháp cụ thể. Bài viết này mô tả lại một nghiên cứu trường hợp nhằm giới thiệu 7-điểm nhận xét-góp ý và các hoạt động trong giảng dạy để góp phần tạo nên một mô hình giảng dạy có khoa học và hiệu quả. 50 sinh viên từ hai lớp Biên dịch 3 tại KNN và khoa Đạo tạo Đặc biệt, ĐH Mở TP.HCM tham gia cung cấp dữ liệu cho bài nghiên cứu này. Kết quả từ bản khảo sát và phỏng vấn cho thấy rằng 7-điểm nhận xét-góp ý chỉnh sửa bản dịch (cho 2 phiên bản) của SV có hiệu quả trong việc giúp SV thay đổi chiến thuật dịch thuật và tạo nên bản dịch tốt hơn. Đồng thời, các hoạt động dịch và lồng tiếng vào các Video clips cũng được đánh giá là tạo động lực cho các hoạt động dịch thuật của SV. Thêm vào đó, các tài liệu cung cấp từ CNN và BBC (Kinh tế và Du lịch) góp phần vào việc đào tạo các kiến thức cập nhật và ngữ cảnh thực tế cho SV trong các lớp học Biên dịch. Bài nghiên cứu này đóng góp cho loạt bài nghiên cứu về dịch thuật của tác giả giúp cải tiến phương pháp giảng dạy môn Biên dịch tại KNN – ĐHM TP.HCM.

Từ khóa: *Ngôn ngữ nguồn; ngôn ngữ đích; 7-điểm nhận xét-góp ý; biên dịch.*

ABSTRACT

Translation is a compulsory subject in the major of English Language Studies. However, the methods of teaching this course are still based on each lecturer's experience. This case study, in a series of research of the author, is an attempt to design a model of teaching this course effectively introducing the effects of the 7-if comments of the instructor to help students produce better translated versions. 50 students from the two intact classes participated in the study. The results from the questionnaire and interviews reveal that the 7-if comments contributed to the students' better use of the translating strategies to make the translated versions better. Accordingly, the activities of translating and dubbing voices into the video clips were seen as a motivation in the translation classes. Besides, the translation activities of articles from CNN and BBC (Economics and Travel) were seen as authentic and updated materials to upgrade students' knowledge in translation. This paper provides the instructor/researcher with suggestions for enhancing the teaching activities in translation at the Faculty of Foreign Languages at HCMC OU.

Keywords: *Source language; target language; 7-if comments; translation.*

1. Giới thiệu

Dịch thuật luôn là một ngành nghề quan trọng trong giao tiếp giữa các quốc gia

(Nguyễn Thị Kiều Thu, 2016) và để hội nhập vào cộng đồng ASEAN bắt đầu từ năm nay (2016), thì ngành Biên-phiên dịch lại trở nên

cấp thiết trong quá trình giảng dạy và đào tạo ở mọi cấp độ, đặc biệt là ở bậc Đại học. Theo Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều Thu, và Lê Thị Ngọc Ánh, (2016), Biên-phiên dịch hiện nay được xem là một ngành nghề đang nổi lên trong thị trường lao động kể từ khi Việt Nam chính thức là thành viên của tổ chức thương mại thế giới (WTO) và hiện nay là thành viên trong 12 nước của tổ chức TPP. Nhóm nghiên cứu này còn nói thêm, hiện nay có khoảng 60 trường Đại học ở Việt Nam đào tạo các môn Biên-phiên dịch. Một số trường ở TP.HCM như Trường Đại học Mở TP.HCM, Đại học Sư Phạm TP.HCM, ĐH Khoa học XH&NV TP.HCM,... đã đưa lĩnh vực này thành một chuyên ngành trong chương trình giảng dạy.

Mặc dù chương trình giảng dạy chuyên ngành này đã có từ lâu, nhưng mô hình giảng dạy môn này thì rất hạn chế theo khía cạnh các hoạt động giảng viên thực hiện trong lớp học (Phạm Vũ Phi Hổ, 2016). Hầu như các giảng viên (tại Khoa Ngoại Ngữ ĐH Mở TP.HCM) chỉ thực hiện công tác giảng dạy môn này theo kinh nghiệm riêng của từng người hơn là theo một mô hình sư phạm như việc giảng dạy các kỹ năng khác. Do đó, hiện nay rất cần thiết tìm ra một mô hình hiệu quả để giảng dạy môn học này.

Dịch thuật là một phương pháp nghệ thuật đòi hỏi nhiều công sức luyện tập, kiến thức chuyên môn cả ngôn ngữ nguồn (source language) và ngôn ngữ đích (target language). Theo Searls-Ridge (2000), kỹ năng dịch giỏi không phải là từ bẩm sinh, mà là một sự cần cù luyện tập. Đối với giảng viên, Razmjou (2004) khẳng định rằng dù giảng viên có lượng kiến thức về lý thuyết dịch và cả kỹ năng thực hành dịch tốt cũng chưa chắc đã đủ để đào tạo ra những sinh viên dịch thuật giỏi. Chỉ có phương pháp giảng dạy có hệ thống và tỉ mỉ mới có thể đào tạo ra những sinh viên dịch giỏi. Vấn đề khó hơn cho giảng viên là khi góp ý cho bản dịch của SV, thì không phải chỉ là việc dịch đúng, mà còn phải là dịch cho hay; nếu dịch đã hay, thì còn phải dịch sao cho hay hơn..."

Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều

Thu, và Lê Thị Ngọc Ánh (2016) thực hiện cuộc khảo sát bằng cách phỏng vấn 28 giảng viên (GV) tại 10 trường Đại học trên cả nước và tìm thấy rằng, đối với môn Biên dịch, đa số các giảng viên cung cấp bài tập và yêu cầu sinh viên phân tích cấu trúc, từ vựng và sau đó tiến hành dịch. Hoặc họ lại yêu cầu sinh viên phân tích một số cụm từ hoặc câu đã được dịch sẵn, rồi sau đó đưa ra những cách dịch khác. Còn đối với môn Phiên dịch, GV cho biết chủ đề để SV tìm thông tin trên Internet, rồi sau đó, cho SV nghe từng đoạn rồi dịch. Sau đó, GV giải thích và dạy thêm kỹ năng cho SV. Một số GV còn cho SV làm việc theo nhóm để thảo luận các nội dung cần phải dịch. Nhóm Nghiên cứu còn tìm thấy rằng, hầu hết GV áp dụng kỹ thuật dạy Ngôn ngữ vào việc dạy BPD. GV thường yêu cầu SV đọc/nghe kỹ văn bản trước khi dịch. Ngữ pháp và từ vựng là 2 kỹ năng được quan tâm nhiều nhất trong các bản dịch của SV. Hơn nữa, đa số GV đưa ra đáp án về bản dịch cuối cùng, chỉ một số ít cho SV tự đưa ra các đáp án khác nhau và thảo luận. Xét theo khía cạnh BPD là một nghệ thuật (Zaixi, 1997), thì chắc chắn bản dịch không thể là một đáp án duy nhất vì có rất nhiều cách diễn tả ngôn ngữ khác nhau trong quá trình dịch thuật, không luôn là một cách duy nhất (Phạm Vũ Phi Hổ, 2016).

Nguyễn Quang Nhật (2016) tìm hiểu thực trạng giảng dạy môn BPD ở một số trường Đại học và tìm thấy một số giới hạn trong phương pháp giảng dạy bộ môn này như sau. Thứ nhất, phương pháp giảng dạy môn BPD không phân bố đều các kỹ năng mà thiên về dạy nghe. Thứ hai, giáo trình phiên dịch hạn chế, chủ yếu chỉ cung cấp ngữ liệu nhưng không hướng dẫn kỹ thuật thực hành chi tiết. Về điểm này, nhóm nghiên cứu Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều Thu, và Lê Thị Ngọc Ánh (2016) cũng nhận xét rằng giáo trình và tài liệu học tập bộ môn này có thể xem là khâu yếu nhất, chưa được đồng bộ theo một tiêu chuẩn chung nào. Các giáo trình BPD chủ yếu là được phát hành nội bộ, không theo một chuẩn thống nhất nào.

Xét về chương trình và đội ngũ đào tạo,

Lê Thị Thanh Thu và nhóm cộng sự (2012) tìm thấy rằng gần 67% sinh viên đã tốt nghiệp ngành Biên-phiên Dịch (BPD) từ các trường Đại Học trong TP.HCM đánh giá rằng chương trình đào tạo ngành này chưa cung cấp đủ số lượng kiến thức và kỹ năng cần thiết về chuyên ngành này, và họ không cảm thấy tự tin về kiến thức chuyên ngành của mình sau khi tốt nghiệp. Ngoài ra, họ còn thừa nhận rằng rất ít giảng viên đang giảng dạy chuyên ngành này có kiến thức chuyên biệt để đào tạo họ. Tương tự, Nguyễn Thị Như Ngọc và nhóm cộng sự (2016) cũng kết luận rằng phần lớn GV chưa qua đào tạo chuyên sâu về chuyên ngành BPD. Nhiều GV thiên về đào tạo lý thuyết và đưa ra ít hoạt động thực tiễn sát với nghiệp vụ dịch thuật trong xã hội. Nội dung đào tạo thường xoay quanh các vấn đề quen thuộc, chậm đổi mới và chưa theo kịp với nhu cầu trong thị trường. Phạm Vũ Phi Hồ và Phú Thị Kiều Búi (2013) thực hiện một cuộc khảo sát đối với sinh viên năm 4 chuẩn bị tốt nghiệp ngành này và tìm thấy kết quả tương tự với Lê Thị Thanh Thu và nhóm cộng sự (2012) rằng chương trình đào tạo chuyên ngành này tại KNN ĐHM TP.HCM chưa trang bị đủ kiến thức và kỹ năng cần thiết cho sinh viên hội nhập vào xã hội. Họ cũng không hài lòng với giáo trình giảng dạy tại Khoa vì kiến thức không được cập nhật và phương pháp giảng dạy đơn điệu.

Xét về kỹ năng sử dụng chiến thuật trong quá trình dịch thuật, Huỳnh Văn Tài (2016) đưa ra một số giới hạn của sinh viên trong quá trình dịch thuật như sau. Thứ nhất, sinh viên thường thực hiện công việc dịch theo tính chủ quan, bộc phát của mình mà bỏ qua việc phân tích, tìm hiểu kỹ văn bản được dịch. Thứ hai, sinh viên cũng chưa nắm rõ qui luật của ngôn ngữ trong từng loại văn bản theo khía cạnh sử dụng văn phong. Thứ ba, họ thiếu sự nhất quán, mạch lạc trong đoạn văn, và đôi khi có sự ngược về ý trong ngay đoạn văn đó. Và cuối cùng là họ thiếu kiến thức về xã hội. Phạm Vũ Phi Hồ và Phú Thị Kiều Búi (2013) cũng tìm thấy rằng sinh viên chuyên ngành này cảm nhận họ bị giới hạn về ngôn ngữ và thiếu các

chiến thuật hiệu quả trong quá trình dịch thuật. Thực ra, dịch thuật là một môn khó khăn không chỉ cho sinh viên mà còn cho cả giảng viên vì môn này đòi hỏi sinh viên có một lượng kiến thức rộng về chuyên ngành, lượng từ vựng, cấu trúc văn phạm, am hiểu yếu tố văn hóa, ngữ cảnh, và thậm chí cả về kiến thức của tiếng mẹ đẻ (Phạm Vũ Phi Hồ, 2015).

Mục đích của bài nghiên cứu này muốn tìm hiểu một mô hình hiệu quả hơn về việc nhận xét-góp ý cho bản dịch của SV; đồng thời, cũng tìm hiểu thêm việc áp dụng hoạt động dịch và lồng tiếng các Video clips giúp tạo thêm động lực học của SV trong lớp học dịch thuật. Với những mục đích này, tác giả muốn tìm giải quyết một số vấn đề tìm thấy trong cơ sở lý luận bên trên để phân nào cải tiến được chất lượng giảng dạy môn Biên dịch. Câu hỏi nghiên cứu được trình bày như sau:

► Câu hỏi nghiên cứu 1: Các nhận xét-góp ý của GV cho các bài dịch thuật của sinh viên có hữu ích cho quá trình dịch thuật hay không?

► Câu hỏi nghiên cứu 2: Liệu các hoạt động dịch và lồng tiếng vào các đoạn video clips tạo động lực học dịch cho sinh viên?

2. Phương pháp nghiên cứu

Ngữ cảnh và Mẫu nghiên cứu

Đây là một phương pháp nghiên cứu hành động (action research). Trong phương pháp này, giảng viên chính là người tham gia và thực hiện nghiên cứu. GV là người tìm ra các vấn đề khó khăn trong giảng dạy, và cố tìm ra phương hướng cũng như cách giải quyết giúp cải tiến các khó khăn gặp phải. Tham gia quá trình nghiên cứu này gồm 50 sinh viên từ 2 lớp luyện dịch 3. Một lớp từ chương trình đào tạo đặc biệt chuyên Anh gồm 29 sinh viên và một lớp từ chương trình chuyên Anh gồm 21 SV. Hai nhóm SV từ 2 chương trình khác nhau, nhưng do một GV, cũng là tác giả của bài viết này tham gia giảng dạy. Phương pháp và tài liệu dịch thuật được thực hiện như nhau. Bài nghiên cứu này không có sự so sánh và phân tích sự khác nhau giữa 2 lớp này.

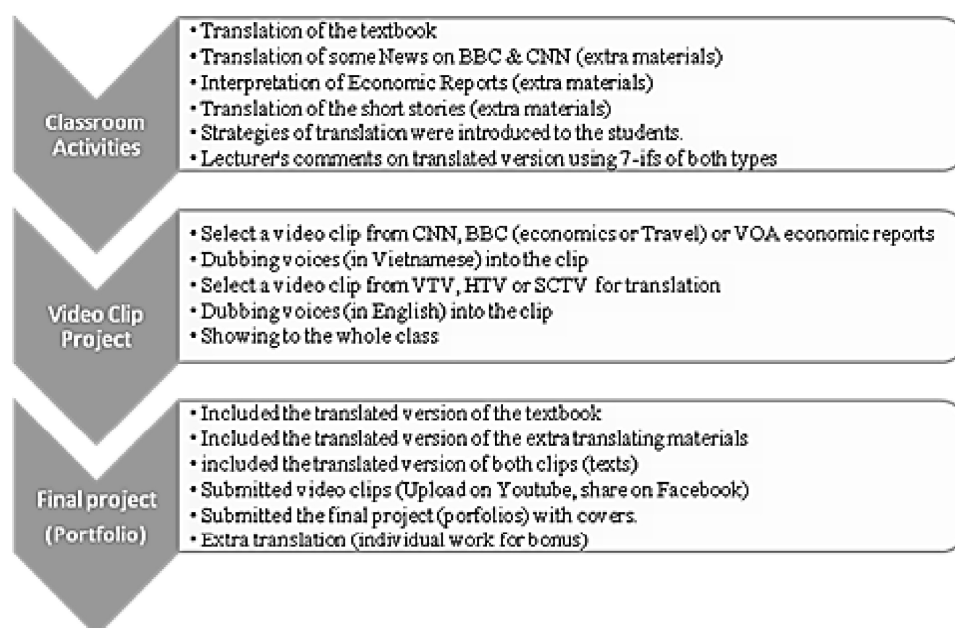
Tiến trình nghiên cứu

Trong suốt khóa học, sinh viên được chia

theo nhóm để làm việc chung. Mỗi nhóm có từ 3 - 4 sinh viên. Việc chia nhóm này lấy từ mô hình của Phạm Vũ Phi Hồ (2015), với mục đích giúp SV thảo luận, dịch thuật và chỉnh sửa bản dịch theo nhóm, học hỏi kinh nghiệm lẫn nhau. Tài liệu dịch lấy từ sách giáo trình và tài liệu dịch thêm từ BBC, CNN, và VOA về chuyên đề kinh tế và du lịch. Đôi khi GV cung cấp thêm một số chuyện ngắn văn học để dịch. Gần cuối học kỳ, sinh viên phải dịch thêm một Video clip từ tiếng Anh và một clip tiếng Việt, rồi lồng tiếng vào. Các Video clips tiếng Việt được tìm và lựa chọn từ

các chương trình trong truyền hình của Đài TH VTV, HTV, hoặc SCTV... còn các Video clips tiếng Anh thì được tìm từ chương trình CNN hoặc BBC về kinh tế, hoặc Du lịch. Đây là 2 chuyên đề được chú trọng trong suốt khóa học.

Sau khi dịch và lồng tiếng xong, nhóm sẽ chuyển cho GV để chiếu lên cho cả lớp xem. GV và cả lớp sẽ cùng góp ý cho bản dịch. Sau đó, nhóm sẽ upload lên Youtube rồi chia sẻ qua facebook cho GV để lấy điểm chuyên cần. Bài viết này sử dụng mô hình giảng dạy môn Biên dịch của Phạm Vũ Phi Hồ (2016) như sau:

Biểu đồ 1. Mô hình giảng dạy và các hoạt động trong lớp Biên dịch (adapted)

Nhận xét và Góp ý của GV

Mỗi buổi học, SV phải tự làm việc nhóm và dịch các bài được giao ở nhà, gồm một số bài làm trong giáo trình học tập, và một số bài dịch thêm do giảng viên upload lên trang web của lớp tại <http://phamho.com/classes>. Giảng viên thường gọi SV tự nguyện xung phong đọc bản dịch Anh-Việt. Mỗi lần xung phong dịch thường được tính như điểm cộng thêm (bonus). Mục đích của hoạt động này là để giúp SV tham gia vào các hoạt động trong lớp. Đồng thời, kiểm tra công việc dịch ở nhà của SV. Các bản dịch từ Anh sang Việt thì

thực hiện trên lớp bằng cách đọc bản dịch để GV nhận xét và góp ý. Còn bản dịch Việt-Anh thì viết lên bảng. Trong bài viết này, tác giả sử dụng và điều chỉnh lại các cách góp ý theo “7-ifs” của Phạm Vũ Phi Hồ (2016, pp. 99-101). Đối với bản dịch Anh-Việt thì GV nhận xét-góp ý theo 7 điểm sau:

1. Bản dịch phải giữ được đầy đủ ý của bản chính,
2. Bản dịch phải được diễn đạt “trơn tru, trôi chảy” theo tiếng Việt,
3. Bản dịch sang tiếng Việt phải được viết và diễn tả theo cấu trúc tiếng Việt (chứ không

bị ảnh hưởng bởi cấu trúc tiếng Anh),

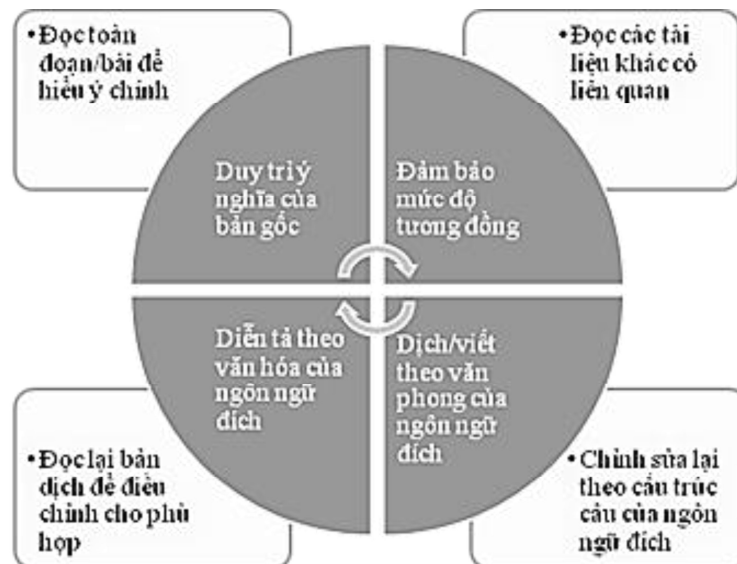
4. Những điều liên quan đến kiến thức về văn hóa bản gốc phải được diễn tả rõ ràng,
5. Bản dịch phải diễn tả được ý của câu đoạn theo ngữ cảnh của bản gốc,
6. Bản dịch phải được diễn đạt phù hợp với văn hóa của Việt Nam, hoặc
7. Bản dịch phải sử dụng đúng từ ngữ thông dụng của người Việt.

Đối với các bản dịch Việt-Anh, SV viết lên bảng và GV góp ý theo 7 điểm gần như tương tự với 7- điểm góp ý cho các bản dịch Anh-Việt như sau:

1. Bản dịch phải giữ nguyên ý nghĩa của bản gốc,
2. Bản dịch phải được diễn đạt rõ ràng, dễ hiểu theo văn phong của tiếng Anh,
3. Văn phong của bản dịch không bị lệ thuộc bởi văn phong của bản gốc (tiếng Việt),
4. Bản dịch phải được diễn đạt đúng văn phạm, cú pháp của tiếng Anh,
5. Bản dịch phải đảm bảo sử dụng từ vựng và cụm từ thích hợp (collocation),
6. Bản dịch phải thể hiện được tính văn hóa của bản gốc, hoặc là
7. Bản dịch phải diễn đạt rõ ý nghĩa của bản gốc.

7 điểm góp ý cho 2 phiên bản dịch thuật được sử dụng tùy từng ngữ cảnh và trường

hợp khác nhau. SV được giải thích tỉ mỉ và rõ ràng từng ngữ cảnh, yếu tố văn hóa, và từng trường hợp mỗi từ vựng hoặc cấu trúc câu được sử dụng cho phù hợp để diễn tả rõ ý nghĩa của từng câu (Phạm Vũ Phi Hổ, 2016). Việc duy trì ý nghĩa của bản gốc là điều tiên quyết trong dịch thuật (Phạm Vũ Phi Hổ, 2015). Quan điểm của tác giả bài viết này là việc dịch không phải chỉ dừng lại ở việc dịch đúng, mà còn phải là dịch cho hay. Ở điểm 1 của bản dịch Việt-Anh, “giữ nguyên ý nghĩa của bản gốc” được dựa theo nguyên tắc dịch trung thành với bản gốc (Neutral fashion) của các học giả về dịch thuật; còn ở điểm 7 là việc “diễn đạt rõ ý của bản gốc” thì đi xa hơn một bậc, là phải diễn tả sao cho ý được logic, dễ đọc, và dễ hiểu nhưng vẫn không xa rời với bản gốc. Quan điểm này dựa trên Zaixi (1997), dịch là một nghệ thuật chuyển đổi ngôn ngữ. Tác giả bài này có thể nghiêng về trường phái của House (1977) “Covert translation” là bản dịch cần duy trì ý nghĩa của bản gốc nhưng chuyển đổi cho phù hợp với yếu tố văn hóa của ngôn ngữ đích (TL). Tuy nhiên mức độ tương đồng cần được đảm bảo. Kết quả nghiên cứu của Phạm Vũ Phi Hổ (2016, p. 107) đã đưa ra mô hình về chiến lược và một số hoạt động dịch có hiệu quả như sau:

Biểu đồ 2. Chiến lược và hoạt động dịch thuật có hiệu quả (điều chỉnh từ Phạm Vũ Phi Hổ, 2016).

Thu thập dữ liệu

Đây là một nghiên cứu mang tính hành động (action research). Tác giả bài viết này muốn xây dựng một mô hình giảng dạy cho các lớp học Biên dịch, đánh giá hiệu quả của các nhận xét góp ý bản dịch cho SV. Chất lượng của các bản dịch được GV đánh giá trong suốt quá trình đào tạo, từ các bản dịch trong giáo trình học tập, các bản dịch thêm lấy nguồn từ CNN, BBC, và VOA chuyên đề kinh tế và du lịch, cả một số bản dịch các câu chuyện ngắn trong văn học; đặc biệt là các bản dịch Video clips Anh-Việt và Việt-Anh. Tuy nhiên, trong bài viết này, tác giả chỉ muốn lấy ý kiến đánh giá từ người học qua việc trả lời câu hỏi khảo sát và phỏng vấn bán cấu trúc. Phiếu khảo sát được phát cho SV vào các buổi học cuối để SV có cái nhìn tổng thể về những hoạt động họ đã được áp dụng trong lớp. Việc phỏng vấn được sử dụng vào 15 phút cuối của buổi học cuối của học kỳ. Phỏng vấn được thực hiện theo thể loại nhóm. Có nghĩa là GV đặt các câu hỏi cho cả lớp để lấy ý kiến chung. GV cũng giải thích mục đích của việc lấy ý kiến của SV về việc đánh giá các hoạt động trong lớp học, giúp cải tiến tốt hơn về phương pháp giảng dạy. Nếu SV nào không muốn cung cấp thông tin của bài nghiên cứu thì có thể ra về sớm. Dữ liệu

phỏng vấn được thu âm lại bằng smartphone (Note 4) để phân tích.

3. Kết quả nghiên cứu và bình luận

Câu hỏi nghiên cứu 1: Các nhận xét-góp ý của GV cho các bài dịch thuật của sinh viên có hiệu quả cho quá trình dịch thuật hay không?

Phần đầu của bảng câu hỏi khảo sát nhằm tìm hiểu về thái độ của SV đối với các nhận xét-góp ý của GV trên bản dịch của họ. Hay nói cách khác, mục đích của tác giả bài viết này muốn tìm hiểu thái độ của SV, để khẳng định tính hiệu quả của 7-điểm nhận xét-góp ý của GV trên bản dịch của họ cả Anh-Việt lẫn Việt-Anh. Bảng khảo sát được thiết kế theo thang đo của Likert từ 1 (hoàn toàn không đồng ý) đến 6 (hoàn toàn đồng ý). Có nghĩa rằng câu trả lời từ 1 đến 3 thuộc về mức độ không đồng ý và từ 4 đến 6 thể hiện mức độ đồng ý. Phần mềm SPSS phiên bản 22 được sử dụng để phân tích điểm trung bình (mean scores). Mức độ đồng ý được chia theo ba chuẩn như sau: Từ 1 - 2.66 được xem như không đồng ý; từ 2.67 - 4.33 được xem như đồng ý ở mức trung bình, có nghĩa không nhiều, và từ 4.34 - 6 được xem như được đánh giá ở mức độ (đồng ý) cao. 50 SV trong hai lớp Biên dịch 3 trả lời bảng câu hỏi này. Bảng 1 trình bày ý kiến của SV về các nhận xét-góp ý của GV trên bản dịch của họ.

Bảng 1. Hiệu quả của các Nhận xét-góp ý của GV

Stt	Nhận xét- góp ý của GV	N	Mean	Std. Deviation
1	Việc nhận xét - góp ý của giảng viên về bản dịch của bạn trong lớp, có ảnh hưởng thay đổi phương pháp dịch của mình so với trước đây.	50	4.86	0.93
2	Việc nhận xét - góp ý của giảng viên trong lớp về bản dịch của bạn, khiến bạn quan tâm hơn để chỉnh sửa cấu trúc câu tiếng Việt trong bản dịch của mình.	50	5.24	0.72
3	Việc nhận xét - góp ý của giảng viên trong lớp trên bản dịch của bạn, giúp bạn hiểu hơn về ý nghĩa của bản văn gốc.	50	5.26	0.66
4	Việc nhận xét - góp ý của giảng viên trong lớp trên bản dịch của bạn, giúp bạn hiểu thêm về yếu tố văn hóa của đoạn văn gốc, để bạn dịch được rõ nghĩa hơn.	50	5.08	0.80
5	Việc nhận xét - góp ý của giảng viên trong lớp trên bản dịch của bạn, giúp cho bạn học được cách diễn tả tiếng Việt tốt hơn trong bản dịch.	50	5.20	0.64
	Trung bình cộng	50	5.13	.52
	Valid N (listwise)	50		

Như được thấy trong bảng 1, hầu hết SV đánh giá rất cao về giá trị của các nhận xét - góp ý của GV trên bản dịch thuật của họ ($M = 5.13$; $SD = .52$). Độ lệch chuẩn ở các câu trả lời này rất thấp cho chúng ta thấy SV nhất trí về câu trả lời ở mức rất cao. Thứ nhất, với mức độ nhất trí rất cao, các SV công nhận rằng (câu 1), việc nhận xét - góp ý của giảng viên về bản dịch của họ trong lớp, có ảnh hưởng thay đổi phương pháp dịch của họ so với trước đây ($M = 4.86$; $SD = .93$). Điều này có ý nghĩa rất lớn so với bài nghiên cứu của Huỳnh Văn Tài (2016) rằng sinh viên thường thực hiện công việc dịch theo tính chủ quan, bộc phát, chưa nắm rõ qui luật của ngôn ngữ trong từng loại văn bản, thiếu sự nhất quán, liền lạc trong đoạn văn, và đôi khi có sự ngược về ý trong ngay đoạn văn đó. Hay Phạm Vũ Phi Hồ và Phú Thị Kiều Búi (2013) cũng tìm thấy rằng sinh viên thiếu các chiến thuật hiệu quả trong quá trình dịch thuật. Như vậy, kết quả của câu trả lời này phần nào cho thấy hiệu quả của các nhận xét-góp ý của GV trong mô hình giảng dạy này có thể giúp SV thay đổi lối mòn cũ, để có thể biết cách chỉnh sửa chiến thuật dịch của mình. Thứ hai, hầu hết SV cũng cho rằng (câu 2) việc nhận xét - góp ý của giảng viên, khiến họ quan tâm hơn để chỉnh sửa cấu trúc câu tiếng Việt trong bản dịch của mình ($M = 5.24$; $SD = .72$). Như vậy, nhờ vào nhận xét-góp ý của GV, SV sẽ nhận ra rằng, việc dịch không phải chỉ dịch cho xong, dịch cho đúng ý, mà còn phải quan tâm đến ngay cả câu cú của tiếng mẹ đẻ. Như vậy, nếu SV có sử dụng các công cụ hỗ trợ dịch thuật như Google translate hoặc các công cụ khác, thì họ cũng phải đọc và chỉnh sửa lại câu cú tiếng Việt cho trôi chảy, và diễn tả được ý nghĩa của bản văn gốc. Điều này dựa trên quan điểm của tác giả bài viết này là “không phải chỉ là dịch cho đúng, mà còn phải dịch cho hay”. Kết quả này cũng được khẳng định lại ở câu 3 khi hầu hết SV cho rằng việc nhận xét - góp ý của giảng viên giúp họ hiểu hơn về ý nghĩa của bản văn gốc ($M = 5.26$; $SD = .66$).

Bảng 1 cũng cho thấy rằng việc nhận xét

- góp ý của giảng viên trong lớp trên bản dịch của họ, giúp họ hiểu thêm về yếu tố văn hóa của đoạn văn gốc, để họ chuyển đổi bản dịch của họ được rõ nghĩa hơn ($M = 5.08$; $SD = .80$). Trong dịch thuật, yếu tố văn hóa rất quan trọng. Việc hiểu được yếu tố văn hóa của bản văn gốc (source language) thì mới có thể hiểu được ý nghĩa của bản văn gốc để có thể chuyển đổi sang ngôn ngữ đích (target language). Khi chuyển đổi sang ngôn ngữ đích, yếu tố văn hóa của ngôn ngữ đích cũng rất quan trọng. Nếu không chuyển đổi phù hợp, bản dịch có thể làm cho người đọc hiểu nhầm ý nghĩa. Hiểu nhầm yếu tố văn hóa, đôi khi sẽ tạo ra cách nhìn tiêu cực nơi người đọc. Do đó, việc diễn giải về yếu tố văn hóa là không thể thiếu trong các lớp dịch thuật. Ngoài ra, văn phong của bản dịch ở ngôn ngữ đích cũng không kém phần quan trọng. Ví dụ, bản dịch Anh-Việt phải được thực hiện cho người Việt không biết tiếng Anh đọc. Bản dịch cần cho người đọc có cảm giác là chính người bản xứ của ngôn ngữ đích “viết bài”, hơn là họ đang đọc “bản dịch”. Có nghĩa là văn phong, cấu trúc câu và ngôn từ phải rõ ràng bao nhiêu có thể cho người bản xứ của ngôn ngữ đích. Kết quả của câu 5 cho thấy rằng việc nhận xét - góp ý của giảng viên trên bản dịch của SV, giúp họ học được cách diễn tả tiếng Việt tốt hơn trong bản dịch ($M = 5.20$; $SD = .64$). Kết quả này có thể đi ngược lại với những gì Huỳnh Văn Tài (2016) nhận xét về sinh viên của ông rằng hầu như SV chỉ dùng văn nói trong bản dịch, thậm chí cả trong một đơn từ mà họ viết. Newmark (1998) cho rằng, người dịch phải sử dụng lối văn trịnh trọng để diễn tả cho người đọc thuộc tầng lớp có học. Tóm lại, trong lớp học Biên dịch, những nhận xét - góp ý của GV luôn là cần thiết, là kim chỉ nam, và là những hướng dẫn giúp SV có những chiến thuật dịch hiệu quả hơn, để có thể tạo ra được bản dịch hay hơn. Kết quả của bài nghiên cứu này cho khẳng định tính hiệu quả của 7-điểm nhận xét - góp ý của tác giả bài viết này khi ứng dụng vào việc giảng dạy môn Biên dịch.

Câu hỏi nghiên cứu 2: Liệt kê các hoạt động

dịch và lồng tiếng vào các đoạn video clips tạo động lực học dịch cho sinh viên?

Các câu hỏi trong bảng khảo sát từ 6 đến 9 được phân tích điểm trung bình (mean scores) để trả lời cho câu hỏi nghiên cứu thứ 2 này. Để thực hiện các hoạt động dịch và lồng tiếng này, GV thông báo với SV ngay từ những ngày đầu khóa học về những việc họ phải làm, trong đó có việc lựa chọn và lồng tiếng vào các đoạn video clips. Từ nửa sau của học kỳ, GV nhắc lại hoạt động này như một trong những bài tập làm ở nhà của khóa học. Mỗi nhóm phải tự chọn 1 video clip tiếng Việt từ kênh truyền hình HTV, VTV hoặc SCTV để dịch sang tiếng Anh, và 1 clip từ CNN hoặc BBC về chuyên đề Kinh tế hay Du lịch để dịch sang tiếng Việt, rồi lồng tiếng vào các clips đó. Sau đó, họ mang vào lớp, chiếu lên màn hình cho cả lớp cùng xem và nhận

xét-góp ý. GV cũng dựa vào 7-điểm nhận xét-góp ý để giúp SV chỉnh sửa lại cho hay hơn. Ngoài 7- điểm nhận xét-góp ý như đã trình bày bên trên, GV còn nhận xét-góp ý về độ rõ âm thanh giữa âm nền (ngôn ngữ nguồn), và âm thanh của ngôn ngữ đích. Tiếng của âm thanh nền phải nhỏ hơn âm thanh của bản dịch. Để lồng tiếng vào, SV có thể sử dụng ngay phần mềm có trong Window của mình “Window Movie Maker”, hoặc bất kỳ phần mềm nào phù hợp. Sau khi hoàn chỉnh, SV sẽ upload các clips đã lồng tiếng lên Youtube, và chia sẻ (share) cho GV qua Facebook. Mục đích của việc xuất bản (publication) này nhằm giúp SV biết cách tập trung vào chất lượng của bản dịch trước khi chia sẻ cho mọi người. Đồng thời, đây cũng là một hoạt động giúp SV biết cách chia sẻ “sản phẩm” của mình với cộng đồng.

Bảng 2. Hoạt động dịch và lồng tiếng trong các Video clips

Stt	Hoạt động dịch và lồng tiếng	N	Mean	Std. Deviation
6	Bạn thích hoạt động dịch các đoạn Video clips và lồng tiếng vào video clips.	50	4.54	1.07
7	Dịch đoạn Video clips từ tiếng Việt sang tiếng Anh là hoạt động cần thiết cho khóa học giúp bạn học được nhiều.	50	4.84	1.04
8	Dịch đoạn Video clips từ Anh sang Việt là hoạt động cần thiết giúp bạn học hỏi được nhiều.	50	4.90	.86
9	Nhờ vào hoạt động dịch các đoạn video clips và lồng tiếng vào, bạn học được cách dịch từ những ngữ cảnh thực tế.	50	5.04	.83
	Trung bình cộng	50	4.83	.76
	Valid N (listwise)	50		

Bảng 2 trình bày kết quả đánh giá của SV về các hoạt động dịch và lồng tiếng vào các đoạn Video clips. Hầu hết SV đánh giá cao về các hoạt động dịch và lồng tiếng các video clips như việc tạo thêm động lực cho lớp học Biên dịch ($M = 4.83$; $SD = .76$). Điểm trung bình (mean score) của câu 6 cho thấy rằng hầu hết SV thích hoạt động dịch và lồng tiếng vào các đoạn Video clips ($M = 4.54$; $SD = 1.07$), và các hoạt động này (câu 7 và 8) được xem là

cần thiết cho khóa học biên dịch, giúp họ học hỏi được rất nhiều ($M = 4.84$; $SD = 1.04$). Hầu hết SV cũng nhất trí rằng (câu 9) nhờ vào các hoạt động dịch và lồng tiếng vào các đoạn video clips, họ học được cách dịch từ những ngữ cảnh thực tế. Kết quả về việc học hỏi được nhiều từ các hoạt động dịch các đoạn Video clips được giải thích từ kết quả bài nghiên cứu của tác giả bài viết này vào năm 2015 khi SV cho rằng các hoạt động này giúp

họ học hỏi được nhiều từ vựng mới và nhiều kiến thức về khoa học, nhưng lại trái ngược về việc tạo động lực cho lớp học Biên dịch. Kết quả của 2 bài nghiên cứu liên tiếp này cũng có thể khác nhau ở đối tượng và trình độ về Biên dịch của SV khi kết quả nghiên cứu năm 2015 của tác giả bài nghiên cứu này thực hiện trên lớp học Luyện dịch 2, còn bài nghiên cứu năm 2016 trên đối tượng SV các lớp luyện dịch 3. Do đó, việc dịch các video clips và lồng tiếng vào có thể khó khăn với trình độ thấp hơn, nhưng lại tạo nhiều hứng khởi cho các SV ở trình độ cao hơn. Kiến thức từ các Video clips có thể được xem là ngôn ngữ và kiến thức cập nhật, theo ngữ cảnh thực tế, trong phương pháp giảng dạy của communicative language teaching approach, tạm dịch là PP giảng dạy theo khuynh hướng chú trọng vào giao tiếp.

Kết quả trong dữ liệu định tính từ các buổi phỏng vấn cũng cho thấy rằng (1) hầu hết SV rất thích các hoạt động dịch và lồng tiếng vào video clips. Họ cho rằng “ngoài việc học hỏi về kiến thức cập nhật trong biên dịch, họ còn học được cả về mặt kỹ năng.” Hầu hết đều trả lời rằng đây là một hoạt động “vui”. Khi SV sử dụng từ “vui” có nghĩa rằng các hoạt động này đóng vai trò làm động lực “motivation” cho các lớp học Biên dịch. Ngoài ra, SV còn nói rằng, việc dịch và lồng tiếng vào các đoạn video clips khiến họ phải tập trung vào chất lượng bản dịch tốt hơn, phải làm sao cho từ vựng trong bản dịch nghe có vẻ phù hợp, thời lượng của bản dịch (TG) phải tương đồng với thời lượng của bản gốc (SL). Tuy việc này hơi khó nhưng hầu hết đều muốn áp dụng hoạt động này vào lớp học. Hay nói cách khác, giả thuyết bất dị trong câu hỏi nghiên cứu 2 không được chấp nhận. (2) Khi được hỏi về việc liệu các bài tập và các hoạt động trong khóa học luyện dịch 3 này có cung cấp đủ lượng kiến thức và từ vựng chuyên môn cho SV hay không (theo biểu đồ 1), tất cả các SV đều cho rằng “quá nhiều”. Từ “quá nhiều” ở đây được hiểu là đã tạo cho SV đủ lượng kiến thức và thực hành về kỹ năng dịch thuật vì ngoài việc dịch các bài trong tài liệu học tập của chương trình, GV

còn giao bài tập dịch thêm và nhiều hoạt động khác (biểu đồ 1) để SV dịch thêm. Hầu hết SV đều nói rằng họ thích dịch các bài trong CNN và BBC vì kiến thức được cập nhật và thú vị hơn. (3) Còn dịch thuật từ tài liệu học trong lớp (giáo trình) thì “rất chán” vì kiến thức không được cập nhật. Những hoạt động này được thực hiện với niềm tin của tác giả bài viết này rằng “muốn dịch giỏi, phải dịch nhiều.” Khẩu hiệu này cũng thường xuyên được nhắc lại cho SV trong suốt khóa học. (4) Cuối cùng, dữ liệu định tính cũng cho thấy rằng SV rất thích các hoạt động dịch thuật theo nhóm vì họ có thể học tập được của nhau. Người dịch giỏi trong mỗi nhóm sẽ là người chủ đạo kiểm soát chất lượng của bản dịch. Chất lượng của bản dịch sau cùng sẽ “trau chuốt” hơn, tốt hơn. Điều này phù hợp với kết quả của Phạm Vũ Phi Hồ (2015) về hiệu quả của việc dịch theo nhóm. Kết quả của bài nghiên cứu này đã phần nào giải quyết được những nan giải từ nghiên cứu của Lê Thị Thanh Thu và nhóm cộng sự (2012) và của Phạm Vũ Phi Hồ và Phú Thị Kiều Búi về việc SV cho rằng chương trình đào tạo trước đây chưa cung cấp đủ lượng kiến thức và kỹ năng cần thiết cho SV và giáo trình giảng dạy còn đơn điệu, thiếu cập nhật. Kết quả này cũng phần nào phản ánh về kết quả nghiên cứu của Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều Thu, và Lê Thị Ngọc Ánh (2016) về việc nhiều GV thiên về đào tạo lý thuyết và đưa ra ít hoạt động thực tiễn sát với nghiệp vụ dịch thuật trong xã hội. Nếu mỗi lớp học trong chuyên ngành Biên dịch của KNN trường ĐHM TP.HCM tạo ra nhiều hoạt động, sử dụng các tài liệu cập nhật như được trình bày trong biểu đồ 1 của bài nghiên cứu này, thì những khó khăn trước đây mà SV gặp phải sẽ có thể được giải quyết, giúp trang bị cho SV đủ lượng kiến thức cập nhật trong quá trình đào tạo và hòa nhập với xã hội mới của khối cộng đồng ASEAN.

4. Kết luận

Tóm lại, kết quả nghiên cứu của bài này xác nhận lại mức độ hiệu quả của 2 loại 7-điểm nhận xét-góp ý của GV trên bản dịch

của SV, giúp cho SV có thể thay đổi chiến lược dịch thuật của họ và làm cho sản phẩm (bản dịch) của họ đạt chất lượng tốt hơn. Những nhận xét-góp ý của GV trong lớp học Biên dịch là rất cần thiết. Tuy nhiên, không phải cứ nhận xét-góp ý là có hiệu quả, mà phải dựa vào lượng kiến thức rộng của người dạy. Bài nghiên cứu này đưa ra đề nghị về 7-điểm nhận xét-góp ý giúp cho các GV mới đang tham gia giảng dạy về chuyên ngành này có được những chỉ dẫn cụ thể trong phương pháp giảng dạy môn Biên dịch. Điều này có thể giúp phần nào cải tiến được kết quả của nhóm nghiên cứu Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều Thu, và Lê Thị Ngọc Ánh (2016) về việc rất ít GV giảng dạy môn này có kiến thức chuyên ngành.

Bên cạnh tính hiệu quả của 7-điểm nhận xét-góp ý của GV trên bản dịch của SV, giúp SV chú trọng vào việc chỉnh sửa bản dịch của mình được tốt hơn, các hoạt động dịch và lồng

tiếng vào các đoạn Video clips cũng nên được áp dụng vào các lớp học luyện dịch, đặc biệt ở trình độ cao (luyện dịch 3), giúp cho SV tiếp cận với các tài liệu cập nhật, hơn là chỉ sử dụng tài liệu trong giáo trình học tập, tạo nên hoạt động “vui” trong việc học môn Biên dịch.

Bài nghiên cứu này tuy tìm thấy được những thái độ rất tích cực của SV về mô hình giảng dạy môn Biên dịch, nhưng chất lượng của bản dịch chỉ giới hạn ở việc đánh giá của GV trong lớp học này (tác giả). Nên có một nghiên cứu khác sâu rộng mang tính nghiên cứu cấp cơ sở để tìm hiểu về việc đánh giá bản dịch, mức độ đo lường đảm bảo tính khách quan. Ngoài ra, nghiên cứu này cũng chỉ chú trọng vào kỹ thuật Biên dịch. Cần có thêm một nghiên cứu chuyên sâu hơn về Phiên dịch vì hai kỹ năng này luôn đồng hành trong chuyên ngành Biên phiên dịch của KNN Đại học Mở TP.HCM.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- House, J. (1997). A Model for Assessing Translation Quality. *Meta: Translators' Journal*, 22(2), 103-109. doi:10.7202/003140ar.
- Huỳnh Văn Tài. (2016). *Giảng dạy môn Biên-phiên dịch bậc Đại học*. Hồ Chí Minh: NXB Đại học Quốc Gia TP. HCM.
- Lê Thị Thanh Thu, Nguyễn Thúy Nga, & Nguyễn Tri Quỳnh Nga. (2012). Thực Trạng Sinh Viên Tốt Nghiệp Hệ Chính Quy, Ngành Tiếng Anh của các Trường Đại Học tại TP. HCM. *Tạp chí khoa học - Trường Đại Học Mở TP. HCM*, 1(24), 54 - 69.
- Newmark, P. (1998). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall: Longman.
- Nguyễn Quang Nhật. (2016). Tìm hiểu thực trạng giảng dạy môn BPD ở một số trường Đại học. *Giảng dạy môn Biên-phiên dịch bậc Đại học*. Hồ Chí Minh: NXB Đại học Quốc Gia TP. HCM.
- Nguyễn Thị Kiều Thu. (2016). Đánh giá bản dịch: Tiêu chí chấm bài thi môn Biên dịch trong các trường Đại học. *Giảng dạy môn Biên-phiên dịch bậc Đại học*. Hồ Chí Minh: NXB Đại học Quốc Gia TP. HCM.
- Nguyễn Thị Như Ngọc, Nguyễn Thị Kiều Thu, & Lê Thị Ngọc Ánh. (2016). Khảo sát thực trạng hoạt động đào tạo Biên phiên dịch tiếng Anh tại một số trường Đại học Việt Nam hiện nay. *Giảng dạy Biên-phiên dịch bậc Đại học*. Hồ Chí Minh: NXB Đại học Quốc Gia TP. HCM.

- Phạm Vũ Phi Hồ. (2015). Instructional Model in Teaching Translation and Interpretation: A case Study. *Journal of Science HCMC Open University*, 84-94.
- Phạm Vũ Phi Hồ. (2016). Mô Hình Giảng Dạy Môn Biên Dịch. *Giảng Dạy Biên-Phiên Dịch Bậc Đại Học*. Hồ Chí Minh: NXB Đại Học Quốc Gia TP. HCM.
- Phạm Vũ Phi Hồ, & Phú Thị Kiều Búi. (2013). Senior Students' Reports on Their Translation and Interpretation Abilities, Teaching Methods, and Curriculum at Ho Chi Minh City Open University. *Journal of Science - HCMC Open University*, 1(6), 68 - 77.
- Razmjou, L. (2004). To Be a Good Translator. *Translation Journal*, 8(2). Retrieved March 13, 2015, from <http://translationjournal.net/journal/28edu.htm>
- Searls-Ridge, C. (2000). *Thinking of taking up translation, or Good translators are made, not born? [position paper]*. Seattle: Translation and Interpretation Institution.
- Zaixi, T. (1997). Reflections on the Science of Translation. *Babel*, 43(4), 331 - 352.